

belirtmiş ve bu şekilde hilâfette nesebin şart olmadığını ileri süren Hâriciler'le aynı görüşü paylaşmıştır.

İbnü'n-Nedîm, Gaylân'ın 2000 varaklı aşan bir risâleler koleksiyonu bıraktığını kaydeder (*el-Fihrist*, s. 131). Louis Masignon, "Gaylânîyyât" olarak adlandırılan bu koleksiyonun Hasan-ı Basrî'ye atfedilen risâlelerle karışmış olabileceğini düşünmektedir (Watt, s. 104). Öte yandan çeşitli eserlerde Gaylân ed-Dimaşkı'nın bazı mektuplarıyla (İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, IV, 287) İmam Evzâî, Dâvûd b. Ebû Hind ve Rebîa b. Ebû Abdurrahman gibi âlimlerle yaptığı münazaralardan bazı örnekler günümüze kadar gelmiştir (İbn Abdürabbih, II, 379; Ebû Nuaym, III, 92-93, 259-260).

BİBLİYOGRAFYA :

Câhiz, *Kitabü'l-Hayevân*, II, 75; VI, 160; a.mlf., *el-Beyân ve'l-tebyîn*, I, 295; II, 164; III, 29, 281; İbn Kuteybe, *Uyânü'l-aḥbâr*, II, 345-346; a.mlf., *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 484, 625; Nevbahtî, *Fıraḳu's-Sı'a*, s. 6-7, 9; Es'arî, *el-Lüma'* (nşr. R. J. McCarthy), Beyrut 1952-53, s. 53; a.mlf., *Maḳâlât* (Ritter), s. 136, 137, 150, 229, 513; Kâ'bî, *Bâbü zikri'l-Mu'tezile min Maḳâlâti'l-İslâmiyyîn* (Kâdî Abdülcebbâr, *Fazlü'l-i'tizâl ve ḫabâkâtü'l-Mu'tezile* içinde, nşr. Fuâd Seyyid), Tunus 1393/1974, s. 76, 84, 103; Kâdî Abdülcebbâr, *Fazlü'l-i'tizâl ve ḫabâkâtü'l-Mu'tezile* (nşr. Fuâd Seyyid), Tunus 1393/1974, s. 162, 229-233, 253, 334, 339, 340; İbn Abdürabbih, *el-İkdü'l-ferîd*, Kahire 1389/1969, II, 379-380; Cehşiyârî, *el-Vüzerâ' ve'l-küttâb*, s. 141; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 131; Bağdâdî, *el-Farḳ* (Abdülhamîd), s. 19, 205-206; a.mlf., a.e.: *Mezhepler Arasındaki Farklar* (trc. Ethem Ruhi Fiğlalı), Ankara 1991, s. 18, 151; Ebû Nuaym, *Hilye*, III, 92-93, 259-260; Neseфі, *Tebşiratü'l-edille* (Salamé), II, 543, 767, 776; Şehristânî, *el-Milel* (Kilânî), I, 47, 227; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Şihâbî), IV, 287; a.mlf., *Tebyînü kezîbi'l-müfterî*, nâşirin mukaddimesi, s. 11; İbn Nübâte, *Serḫu'l-uyûn* (Safedî, *el-Gaysü'l-müseccem* içinde), Kahire 1305, II, 51-55; İbnü'l-Murtazâ, *el-Münye ve'l-emel* (nşr. M. Cevâd Meşkûr), Beyrut 1399/1979, s. 114; a.mlf., *el-Muḫtaşar li'l-Milel ve'n-nihal* (a.e. içinde, nşr. M. Cevâd Meşkûr), s. 24, 27, 35; a.mlf., *ḫabâkâtü'l-Mu'tezile*, s. 17, 23, 25-27, 121; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, IV, 424; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 152; Sezgin, *GAS*, I, 595; Ali Sâmî en-Neşşâr, *Neş'etü'l-fikri'l-felsefi fi'l-İslâm*, Kahire 1977, I, 230, 321-327; Hüseyin Atvân, *Streḫü'l-Velîd b. Yezîd*, Kahire 1980, s. 316, 318; a.mlf., *el-Fıraḳu'l-İslâmiyye ft bilâdi's-Şâm*, Amman 1986, s. 34-40; W. M. Watt, *İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri* (trc. Ethem Ruhi Fiğlalı), Ankara 1981, s. 104-107; M. Ali Ebû Reyân, *Târîhu'l-fikri'l-felsefi fi'l-İslâm*, İskenderiye 1986, s. 262; Ali Mustafa el-Gurâbî, "Evâ'ilü'l-mütekellimîn mine'l-müslimîn: Gaylân ed-Dimaşkı", *ME*, XVIII (1336), s. 699-702, 799-803; J. van Ess, "Les qadarites et la Gaillâniya de Yazîd III", *St.I*, XXXI (1970), s. 269-286; a.mlf., "Qadariyya", *EI²* (İng.), IV, 370; Ch. Pellat, "Ghaylân b. Muslim", a.e., II, 1026.

CIHAT TUNÇ

GAYLÂN b. SELEME

(غيلان بن سلمة)

Gaylân b. Seleme
b. Muattib es-Sekaff
(ö. 23/644)

Şair sahâbî.

Dedesinin adı bazı kaynaklarda Şurâhbîl veya Mugis olarak kaydedilmektedir. Sakif kabilesinin reislerinden olan Gaylân şiirleri, bilge kişiliği ve hikmetli sözleriyle, ayrıca kabilesi içinde işlerini günlük programlar dahilinde yürütmesiyle tanınmıştır. Haftanın bir gününde kendisine getirilen davalara baktığı, bir gün şiirle meşgul olduğu, diğer bir gün de develeriyle ilgilendiği söylenmektedir. Sakif kabilesi, Cähiliye döneminde Benî Âmir b. Sa'saa kabilesiyle Tâif'te aralarında çıkan savaşı kumandanları Gaylân sayesinde kazanmıştır. Aynı dönemde, İran'ın idaresi altında bulunan Irak'a yapılan bir ticaret seferinde, aralarında Ebû Süfyân'ın da bulunduğu tüccar kafilesinin Kısra huzurundaki sözcülüğünü Gaylân yapmıştır. Bu görüşmede hikmetli konuşması ve diplomatik tavırlarıyla kralı etkilemesi sayesinde izinsiz ticaret yapmak gibi bir suç işlemelerine rağmen cezalandırılmamışlardır. Hatta Gaylân'ın ricası üzerine kral tarafından gönderilen bir mimar Tâif'te ilk defa bir kale yapmıştır (İbn Hacer, III, 190).

Gaylân b. Seleme Tâif'in fethinden (9/630) sonra İslâmiyet'i kabul etti. Müslüman olduğu sırada evli bulunduğu on kadından altısını Hz. Peygamber'in emri üzerine boşadı (*el-Muvaḫḫa*°, "Ḥalâk", 77; Tirmizî, "Nikâh", 33). Âmir ve Ammâr adlı oğulları kendisinden önce, diğer oğlu Nâfi' ile kızı Bâdiye ise onunla birlikte müslüman olmuşlardır.

Gaylân'ın az sayıdaki şiirlerinin Ebû Said es-Sükkerî tarafından *Câmi'u ş'ri Gaylân* adıyla bir divanda toplandığı rivayet edilir. Ebû'l-Ferec el-İsfahânî bu divandan elli beyit nakletmiş (*el-Eğâni*, XIII, 202-208), diğer bazı şiirleri de çeşitli eserler vasıtasıyla günümüze ulaşmıştır.

Müfessir sahâbî İbn Abbas, "Elbiseni temiz tut" (el-Müddessir 74/4) meâlindeki âyette sözü edilen elbise temizliğini Gaylân'ın, "Hamd olsun, ben ne fâcir elbisesi giydim ne de bir leke ile mas-kelenirim" şiirini şâhid göstererek "mâ-

nevî tahâret ve güzel ahlâk" şeklinde yorumlamıştır. Bazı kaynaklar, "Bu Kur'an iki şehirden bir büyük adama indirilmedi değil miydi?" meâlindeki âyette (ez-Zuhruf 43/31) işaret edilen ve Mekkeli müşrikler tarafından kendisine peygamberlik verilmesi beklenen kişinin Gaylân b. Seleme olduğunu kaydeder (Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, XIII, 200).

Gaylân b. Seleme İslâmiyet'i kabul ettikten sonra Medine'ye hicret etmeyip Tâif'te kalmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

el-Muvaḫḫa°, "Ḥalâk", 77; *Müsned* (nşr. Ahmed M. Şâkir), Kahire 1377/1958, nâşirin mukaddimesi, VI, 277-279; tirmizî, "Nikâh", 33; İbnü'l-Kelbî Cemhere (Nâci), s. 388; İbn Hişâm, *es-Sire* (Zekkâf), II, 895, 896, 917; İbn Sa'd, *et-Ḥabâkât*, V, 505-506; Cumahî, *Fuḫûlû's-şu'arâ*°, I, 259, 269-270; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 81-82; VI, 107; İbn Hibbân, *es-Şiḫâḫ*, III, 328; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğâni*, XIII, 199, 200-208; İbn Abdüber, *el-İst'âb*, III, 189-192; İbn Beşkûvâl, *Gavâmizü'l-esmâ'i'l-müb-heme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid — M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, I, 192-194; İbnü'l-Esir, *İsdü'l-gâbe* (Bennâ), IV, 343-344; İbn Manzûr, *Muḫtaşaru Târîh-i Dimaşk*, XX, 222-226; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 189-192; Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, *Bulâğu'l-ereb*, I, 319-321; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtibü'l-idâriyye* (Özel), II, 134, 224; Affî Abdurrahman, *Mu'ce-mir's-Suara'i'l-Cähiliyyîn ve'l-Muḫadramîn*, Beyrut 1403/1983, s. 267; A. Fischer — E. Bräunlich, *Schauâhid Indices*, Leipzig 1934, s. 333; Sezgin, *GAS*, II, 302; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 124.

MEHMET ALİ SÖNMEZ

GAYLÂN b. UKBE

(bk. ZÜRRUMME).

el-GAYLÂNİYYÂT

(الغيلانيات)

İbn Gaylân'ın

(ö. 440/1049),

hocası Ebû Bekir eş-Şâfi'den rivayet ettiği hadislerden meydana gelen eseri (bk. İBN GAYLÂN).

GAYLÂNİYYE

(الغيلانية)

İlk Kaderiyye âlimlerinden

Gaylân ed-Dimaşkı'nın

(ö. 120/738 civarı)

görüşlerini benimseyenlere verilen ad

(bk. GAYLÂN ed-DIMAŞKİ).